

големи населби, и тоа одделно за Македонците, одделно за народностите. Извесни забелешки што можат да се упатат на распоредот на текстот, на обласната поделба, и на фактот дека на одделни наслови им е посветен повеќе простор а на други помалку, ни малку не ја намалува вредноста на трудот „Македонија како природна и економска

целина“, зашто пред објавувањето на „Историјата на македонскиот народ“ тој бил речиси единствено дело во кое е претставена македонската стварност. Кога се има предвид дека овој труд за првпат е објавен во НР Бугарија, каде што во последните години настојчиво се негира таа стварност, вредноста на овој труд е уште поголема.

Милка ЗДРАВЕВА

ГЛАСНИК, ИНСТИТУТ ЗА НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА.
год. XXII, бр. 1—2, Скопје, 1978, 320.

Двете уводни статии на овој двоброј на „Гласникот“ се посветени на 30-годишниот јубилеј на Институтот за национална историја во Скопје. Првата статија (7) е поздравен говор на претседателот на Претседателството на СРМ Видоје Смилевски упатен до славениците-колективот на споменатиот Институт, а во втората (13) Орде Ивановски, директор на споменатава научна институција, ги изнесува во кратки црти најважните моменти од творечката дејност на ИНИ во изминатите три децении.

Во рубриката *Статии и Прилози Душко Поповски* пишува на тема *Илинденската револуција и Крушевската република во борбата на македонскиот народ за национално и социјално ослободување* (19). Всушност, тоа е негов уведен реферат поднесен на научниот симпозиум „Местото на Илинденското востание и Крушевската република во борбата на македонскиот народ за национално и социјално ос-

лободување“, одржан во Крушево од 3 до 5 август 1978 година. Во статијата авторот ги разгледува Илинденското востание и Крушевската република како националноослободителна, антиимперијалистичка и антихегемонистичка револуција на македонскиот народ. Покрај ова, во статијата се разгледуваат и условите во Македонија по задушувањето на Илинденската револуција и Крушевската република, свртувањето на националноослободително движење на македонскиот народ кон лево во пост-илинденскиот период, заедничката борба на македонскиот народ со другите народи во Југославија во која македонскиот народ со победата на Народноослободителната борба и Револуцијата ја извојува својата национална и социјална слобода. На крајот е даден и осврт на позитивниот период во бугарската научна и општествена јавност кон Илинденската револуција, Крушевската република и кон НРМ кој

ги даде позитивните резултати во установувањето, почитувањето и реализацијата на правата на македонската народност во Пиринска Македонија.

Во прилогот *Кресненското востание од 1878—1879 година* (41) авторот Манол Пандевски пишува за најмасовното и најдолготрајното востание против османската власт што се одиграло во Македонија во годините на Источната криза. Задушнувањето на востанието го олесниле, вели авторот, директните интервенции на конзервативната бугарска буржоазија која настојувала истото да го потчини на својата политика за остварување на голема (Сан-Стефанска) Бугарија на Балканот.

Балканскиот пакт и политиката на КПЈ (1934—1940) (71) е тема која е обработена од д-р Вук Винавер. Неа авторот ја разгледува во три поднаслово: „Левицарското доба во историјата на европските партии (1928—1934)“, „Време на народниот фронт“ и „Борба против германското навлегување и влијание“, а на крајот е дадено кратко резиме за однесувањето на КПЈ кон Балканскиот пакт и нејзините проценки во разните фази во периодот кога споменатиот пакт настана, т.е. од 1934 до 1938 год., за да уследи и заклучокот дека ЦК на КПЈ сметал дека Балканскиот пакт може да послужи за делото на мирот на Балканот, макар што за траен мир од 1937 година наваму морало да се извојуваат уште многу побитни резултати.

Проф. д-р Момир Стојковиќ е автор на прилогот *Меѓународ-*

ната положба на југословенските национални малцинства во Австрија и Бугарија (91). Статијата претставува извод со незнатни скратувања и измени од трудот на авторот објавен во 1975 година во белградското списание „Социјализам“ под наслов „Меѓународноправната положба на југословенските национални малцинства во Италија, Австрија и Бугарија“. Во уводниот дел од статијата се изнесени погледите на Маркс и Ленин за заштитата на правата на малцинствата како и развојниот пат на гледањата во меѓународната заедница на малцинските права кои денес стануваат општа надлежност на меѓународната заедница и се изразени низ разни документи на Обединетите нации. Во поголемиот дел од статијата се изнесуваат моменти од мировните договори меѓу Југославија, Бугарија, Италија, Унгарија и Романија во кои се содржани и обврските на овие земји за почитување на човечките права. Во статијата се истакнуваат и најважните моменти од однесувањето на Австрија кон правата на словенечкото и хрватското малцинство и непочитувањето на нејзините обврски кон споменатите малцинства што произлегуваат од мировниот договор, а даден е и историјатот на македонското национално прашање и ставовите на БРП (к) кон македонското национално малцинство во Пиринска Македонија кои се на великобугарска позиција и го негираат постоењето на ова малцинство во НР Бугарија.

Хенрих Батовски (Краков) е автор на прилогот *Што остана од Берлинскиот договор?* (121). Во овој научен труд се дава на широк балкански план еден богат преглед на територијалните решенија што ги утврдил Берлинскиот договор од 1878 година. Во него се наведени и сите гранични измени меѓу балканските држави и народи што настанале во подоцнежните децении доведе до денешните политички граници на Балканот.

Командите на местото и командите на подрачјата, како органи на воено-заднинската власт претставуваа важна алка во НОВ и Револуцијата ширум Југославија, па и во вардарскиот дел на Македонија. За дејноста на една таква команда на место под наслов *Формирање и дејност на командата на место во селото Блатец (септември—декември 1944)* пишува Миле Михајлов. (135)

Настанување и активност на Синдикалната организација во НР Македонија во периодот 1944—1950 година (149) е статија од Лазар Лазаров. Во неа авторот прави обид со оглед дека кај нас ова прашање сè уште не е доволно проучено, да се расветли истото од аспект на активноста на синдикалната организација во НР Македонија непосредно во повоениот период на обновата и социјалистичката изградба на земјата.

Последниот прилог во рубриката *Статии и Прилози* е од Лидија Славева и носи наслов. *Манастирот Свети Никола кај Кожле и серскиот митрополит Јаков* (165). Во него авторот врши ана-

лиза на Цар—Душановата грамота од 1353 година за манастирот Свети Никола под Кожле (манастир изграден на устието на реката Пчиња во Вардар) која содржи интересни податоци не само за средновековната правна терминологија, туку и конкретни детали карактеристични за социјално-економската положба на македонскиот народ под српска власт.

Во рубриката *Материјали* објавени се три прилога. Во едниот под наслов *неколку статии на Димитар Влахов објавени во Советскиот Сојуз во годините на втората светска војна* (187) Растислав Терзиоски ни презентира, во превод од руски на македонски јазик, досега четири непознати на нашата јавност статии на истакнатиот македонски општествен работник Димитар Влахов, кои тој ги објавил за време на Втората светска војна во советските весници „Правда“, „Краснаја звезда“ и др. Статиите претставуваат драгоцен извор за проучување и расветлување на многу важни прашања од нашата национална историја.

Ѓорѓе Миљковиќ е автор на прилогот *Некои податоци за дејноста на браќата Димитар и Павел Македонски во Романија во почетокот на минатиот век* (209). Во него авторот ни презентира во превод на македонски јазик, и со свој коментар, еден документ од 28 септември 1812 година пронајден во библиотеката на Романската академија на науките во Букурешт во кој се зборува за браќата Димитар и Павел Македонски, за чиј живот и револуционерна дејност наша-

та историографија сè уште малку знае.

Последниот прилог од оваа рубрика, под наслов *Неколку записи и натписи од Македонија* (217), е од Ѓорѓи Поп-Атанасов. Авторот изнесува 25 текстови-записи и натписи оставени врз манастирски иконостаси и врз ракописни книги од страна на посетители на манастирите, односно од страна на имателите на

книгите или нивните читатели, кои даваат автентични податоци за некои исторски настани и личности, па како такви претставуваат непроценлив изворен материјал за нашата историја.

Во останатите рубрики на овој двоброј на „Гласникот“ (*Критика, Библиографија, Рецензии и Прикази*, како и *Хроника*) поместени се 18 прилози.

Ксенија ЦИДРОВА-МАКЕДОНСКА

СПИСАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ, година XXIV, кн. 5, Софија, 1978, с. 104.

Списанието на Бугарската академија на науките во бр. 5 за 1978 година донесува неколку статии и други прилози, на кои сметаме за потребно да обрнеме внимание поради третманот на Македонија и македонската историја. Повеќето од статиите се посветени на состојбата во врска со издавањето на повеќетомната историја на Бугарија. Вишиот научен соработник Васил Василев¹⁾ пишува за задачите на бугарската историографија во врска со издавањето на историјата, при кое дава обопштен преглед на содржината, по томови, и распоред на материјалот според усвоената периодизација. Тоа посебно се однесува во врска со првите четири томови, бидејќи за тоа пишуваат група автори. Во врска со содржината на томовите V и

VI, посветени на бугарската преодба, авторот Василев истакнува дека во нив е прикажана „консолидацијата на бугарската нација во Мизија, Добруџа, Тракија и Македонија“. За томот VIII се вели дека е посветен на првите децении на XX век и во кој, се чини, значителен простор е посветен на Илинденското востание кое, според Василев и воопшто бугарската историографија, е Илинденско преобразенско востание.

Групата автори:²⁾ В. Великов, Д. Ангелов, С. Лишев, Б. Цветкова информираат за првите четири томови. Авторите укажуваат дека во томот II значајно место му било дадено на прашањето за „формирањето и зацврстувањето на бугарската народност... со надминување на пле-

1) Васил Василев, Состояние и задачи по издавањето на многотомната историја на Бугарија, с. 5—11.

2) Велизар Великов, Димитър Ангелов Страшимир Лишев, Бистра Цветкова, Първите крайни резултати—четири тома от многотомната историја на Бугарија, с. 13—25.